

EESTI GRAAFIKA

EESTI GRAAFIKAKUNSTI KUU-
KIRI JA EESTI GRAAFIKA- JA
RAAMATUKÕITMISTÖÖSTUSE
ETTEVÖTJATE ÜHINGU
HÄALEKANDJA

Nr. 2

1924

TOIMETUS JA TALITUS
TALLINN, PIKK TÄNAV 2

EESTI GRAAFIKA

VÄLJAANDJA EESTI GRAAFIKA-
JA RAAMATUKÖITMISTÖÖSTUSE
ETTEVÖTJATE ÜHING. TALLINN,
PIKK TÄN. 2. BÜROO AVAT.: K. 12—1 P.

KUULUTUSTE HINNAD: Kaanel 2-värvilised Emk. 6500.—, 1-värvil. Emk. 5000.—. Teksti taga: 1/4 lehekülge Emk. 3000.—, 1/2 lehekülge Emk. 1500.—, 3/4 lehekülge Emk. 750.—, 1/8 lehekülge Emk. 375.—. Kohaotsimised ja pakkumised Emk. 3.— mm.

VAST. TOIMETAJA V. KENTMANN,
TEGEV TOIMETAJA P. TREUMANN.
TOIMETUS JA TALITUS TALLINN,
PIKK TÄN. 2. TOIM. KÖNET. K. 12—1 P.

TELLIMISE HINNAD: Aastas Emk. 300.—, 1/2 aastas Emk. 150.—. Postiga Emk. 30.— aastas kallim. Kaitse-
ümbrikuga saates Emk. 30.— ja väljamaale Emk. 60.— a. kallim. Üksikud nr. Emk. 50.— ILMUB IGA KAHE KUU TAGANT.

ENAM TÄHELEPANU MASINARUUMILE!

Viini graafilises kuukirjas „Graphische Revue“ võtab keegi *a. r.* „keskmiste“ trükikijate oskustasapinna arvustuse alla, ning jõuab seejuures otsusele, mis mitte kiitvalt ei kõla. Et Viini trükitööstus, sellepeale vaatamata, ikkagi meile mitmeti eeskujuks võib olla, järelikult, sealsed töölised Eesti trükistöolistest mitte alamal ei seisa, pole üleliigne tutvuneda nende põhjustega, milles seal trükikijate arenemises ja tööoskuse tõstmises takistusi nähakse, ja missugused ka meie juures umbes samal kujul maad võtnud on.

Nii kirjutab *a. r.*: Et masinaruum trükikoja varakamber on, seda teab, kahtlemata, iga omanik, kuid sagedasti pöördakse selle peale koguni vähe tähelepanu. Kui nüüdisaja suurema trükikoja masinaruumis ringi vaadata ning seda võrrelda sisseseadega, mis mõnikümmend aastat tagasi eeskujulik oli oma aja kohta, siis võib iga asjale lähedalseisja suurt edu konstateerida masinate iseloomu, suuruse ja konstruktsiooni suhtes, samuti ka ülesannete rohkuses ja vastutuses, mis masinad endiga ümberkäijatele peale panevad. Kõige selle edu kiuste näib aga üks asi endist viisi püsivat: see on masinaõpilaste küsimus. Nii kui varemadel aegadel, nii on ka nüüd üldiselt viisiks õpilase kohta ütelda, kes laduja ametis küllalt kõlbulik ei näi olevat: „noh, kui ta selleks ei kõlba, siis paneme ta trükikijaks õppima“. Ning see arvamine püsib nähtava eluõigusega, tuues kahju pärastistele „meistritele“ enestele kui ka töökoja omanikudele. Vähe sellest, et masinaga hooletu ja oskamatu ümberkäimine mitmesuguseid

rikkeid selle juures sünnitab, mis alalist parandust vajavad, see võib ajajooksul masinale isegi saatuslikuks saada ning teda korralikude trükiabinõude reast välja heita. Tõusikute (Spiess) rohkus, segased tähekontuurid, korratu värviaparaat, kindluseta töötav poognahaaraja mehanism ja *p. m.*, mille tagajärjeks alaväärtusline töö ja suur arv makulatuurpoognaid, on „käestlastud“ masina loomulik töövili, mis ei toida töolist ja lõpuks ka peremehe nälga jätab. Satub nüüd niisuguse, eelkäijate poolt rikutud masina peale korraarmastaja tööline, kes harjunud oma töö puhtana nägema, siis, võib arvata, kui palju meeletuska ja kibedust niisugune tööriist temale valmistab, ning halvemal juhtumisel temalt igasuguse hoolsuse ja püüdmise riisub. Peale selle rikutakse hooletu ja oskamatu trükikija läbi rohkesti tähe- ja täitematerjali. On harilik nähtus, et niisuguse „meistri“ hoole usaldatud vormis ühel ehk teisel tähel kas nurk maha, „pea“ otsast ära löödud ehk kruvikeeraja või naaskliga vahematerjal vigastatud on. Arusaadav, et niisuguste „masinahävitajate“ koht mitte trükikojas ei ole ja sellepärast peab nende juurekasvu piiramiseks trükiõpilaste valikul hästi ettevaatlik olema. Siin peab hüüdsõna maksma, et trükikija elukutseks ka kõige parem alati hea pole. Tubli ja asjatundja trükikija on iga trükikoja väärtus ja uhkus, ja sellepärast peaks igaühe kohta, kes end sellele alale pühendada tahab, alguses kindlusele jõutama, kas ta oma ülesande kõrgusel seisab ja sellele kõigiti vastab. Trükikijast oleneb

peaasjalikult, missugusel kujul töö trükikojast välja läheb — kas on see eeskujulik, korralik ja puhas või sedavõrd ära käperdatud, et töö peal oleva trükikoja nimetuse pärast punastama peab. On tõsi, et ka kõige paremini laotud vorm halva trükkija kätte sattudes oma väärtuse kaotab, kuna sealsamas iga lihtsam töö hästi trükituna silmale armas on.

* * *

Masinaruumi enese kohta võiks lõpuks seda nimetada, et see hästi valgusrikas olgu. Kogunisti ei pea sellega leppima, et masinad paigutatakse ükskõik kuidas sammaste ja müüride vahele, kus isegi päisepäeva ajal ilma kunstliku valguseta töötada ei saa. Teatavasti omavad pea kõik värvid tulevalgel petliku ilme ja isegi musta värviga trükitud vorm, mis tulevalgel kaunis näis, on päeva-

valgusel kahvatu ja kirju. Sellepärast asetagu, kui ruum vähegi lubab, kõik masinad korrapäraselt ritta, ühte külgepidi valguse poole; nii paistab valgus kõige paremini vormile kui ka taha valmistrükitud poognatele. Ka on väga tähtis, et ühe ja sama masinaga võimaluse järele ühetüübilisi vorme trükitaks. Suuremates trükikodades, kus mitu kiirpressi töötamas, ei tee selle korralduse sisseviimine mingisuguseid raskusi, kuna tööpuhtuse ja kiiruse mõttes see palju kaasa aitab. Teadagi, et see mitte ükskõik pole, kas masinasse, kust vast müürileht või plakat välja võeti, tabelivorm või mõni selletaoline pannakse ehk lihtne raamatuvorm pildirikka vormiga vahetatakse. Nii ühel kui teisel juhtumisel on mõõduandvad värvi headus ja rohkus, mille reguleerimine ja vahetamine tülikas ja kulukas.

MÕNDA KUULUTUSTEST.

J. VEIKESAUN.

Meie oleme harjunud sellega, et meie ajalehtede kuulutusküljed kirjud on suurtest ja rammusatest kirjadest ja samasugustest rammudest kuulutuste ümber. Nähtavasti kujutavad meie kuulutusladujad asja endale nii, et kui keegi on tellinud suurema kuulutuse, siis enesestmõistetav on, et trükikojas leiduvad kõige suuremad kirjad ja rammusamad raamid selle juures tarvitusele peavad tulema. Siis käivad veel ladujad pimedast peast kõigi nende vildakute arusaamiste rada, mis kuulutuste tellijail olemas endi kuulutuste kohta trükitud kujul. Paljuil tellijail on viisiks iga vähematki asja ja ettepanekut oma kuulutuses alla kriipsutada. Ta on arvamisel, et see rohke arv sõnu ja ridu, millele ta tõmmanud kriipsu alla, võiks ikka kuidagi moodi välja paista, sellest hoolimata, et allakriipsutatud sõnad teistega võrreldes suures enamuses on ja — võib öelda, et neid, millel kriipsu all pole, ainult üksikud olemas. Laduja vaatab nüüd sarnase allakriipsutatud käsikirja kui tellija ümberlökkamatu tahtmise peale ja laob truult kõik nii, nagu alla kriipsutatud, ilma pead murdmata selle üle, kuidas see hiljem trükitult välja näeb. Ta võtab ka peenema teksti allakriipsutatud sõnade jaoks kõige rammusama kirja, mis vastavast suurusest leida. Kui kuulutus valmis ja äratõmme

tehtud, siis on näha, et rohkest „rasvast“, mis kuulutuse peale kulutatud, vähe tulu on. Peenem tekst on laotud väga väikesest kirjast, ja kuna seal enam rammusast kirjast laotud — tellija allakriipsutuste tõttu — siis näeb ta aukline ja rahutu välja. Eraldusread on võetud muidugi võimalikult suured ja, mis veel halvem — kui neid juhtub olema mitu ühes kuulutuses, siis on nad kõik pea-aegu ühesuurused, nii et üksteist nii öelda „surmavad“. Paljudel juhustel tarvitab laduja suuri kirju hädaabinõuna, et kuulutust tellitud suuruseni viia. Ta pole tähele pannud teksti ulatavust ehk ka sellepärast, et tal just kast ees oli, ja ladunud vähese teksti kõik petit-kirjast. Järele on jäänud üksainus sõna, mida peaks eraldama, aga ruumi on väga palju. Mis nüüd teha? Õige oleks laduda terve kuulutus uuesti, ütleme cicerokirjast, siis jääks ruumi niipalju üle, et eraldatava sõna võiks võtta 3-st ehk 4-st cicerost. Aga selleks pole tahtmist — mõnikord ka enam aega — ja ta võtab selle ülejäänud sõna 2-kvadraadilisest kirjast, et mõõtu täis saada.

Kuid jätame kõrvale ajalehe kuulutused. Nende ladumine sünnib harilikult kiirusega, mis vähegi võimalik saavutada, ja ega seal siis keegi palju rõhku ei pane kuulutuste väljanägemise peale. Ma ei taha arvesse

võtta üksikuid juhtumisi, kus kuulutuse hästi ladumiseks olemas oli niihästi aega kui tahtmist, kuid oskamatus asja viltu ajas. Vaatame lähemalt ajakirjade kuulutusi. Nende ladumisel nõutakse hoopis rohkem ja on ka aega rohkem nõudmiste täitmiseks. Aga ometi leiame sedasama, mis lehegi kuulutuste juures: hästi suured, rammusad kirjad ja randid. Ladujad peaksid omale selgeks tegema, mis vahe on ajalehe ja ajakirja kuulutuste vahel. Esimesi on suur hulk koondatud kokku ühele leheküljele, väga mitmesuguses suuruses. Seal on tarvilik ja otstarbekohane, kui mõned neist, nimelt suuremad, rammusa ja suurema kirjaga laotakse, kuna mõne teise juures jällegi rammus raam lugeja tähelepanu oma peale peaks tõmbama. Terve vähemate kuulutuste kogu peaks olema laotud hoopis vähema „rasvaga“, et suurematele võimalust anda välja paista. Sest ajalehe kuulutusküljele on omane müürilehe, ehk õigem öelda, terve müürilehe laua või posti iseloom, mis selles seisab, et üksikud müürilehed teiste hulgast rohkem silma paistavad. Ajakirja kuulutuste omadused on hoopis teistsugused. Neid on leheküljel 1, 2 ehk ka 4. (Kus neid rohkem küljele mahub, seal on nad nii väikesed, et rammusad raamid ja suured kirjad tahes ehk tahtmata kõrvale peavad jääma.) Kui leheküljel ainult üks ehk kaks kuulutust, ega siis pole karta, et nad ära kaovad ja selletõttu lugemata jäävad ja suurte kirjade tarvitamine pole millegagi põhjendatud. Hoopis tähtsam ja tingimata tarvilik on kuulutuse teksti hästi grupeerimine ja kena väljanägemine, sest lugeja otsustab tihti kuulutaja üle just selle järele, missugust mõju tema kuulutus lugeja peale avaldab. Tema ei tulegi selle peale, et tema ja kuulutaja vahel veel üks jõud on, kellest see mõju oleneb — nimelt *trükiladuja*. Harilikul lehelugejal on vähe aimu sellest, et enamail juhtumistel just ladujatest oleneb, et temale üks kuulutus meeldib ja kuulutajast mulje jääb, kui soliid ärist, kuna teise kuulutuse mõju vastupidine on.

Nii siis, jäägu eemale suured, rammusad kirjad ajakirjade kuulutustest ja pandagu pearõhku teksti hästi grupeerimise peale. Meie oleme tihti väga saamatud. Üks kurdab: „Minul on niipalju teksti, et ruum ei luba midagi teha,“ teine jälle vastupidiselt: „mul on teksti nii vähe, et ei saa lehekülge kuidagi täis“. Mõlemal juhusel on süü enamalt

jaolt just ladujal enesel. Meil laotakse ka suuremad ajakirja kuulutused, laius 9 kv., kõrgus 6 kv. ehk enam, nii et tekst jookseb üle kuulutuse laiuse. Sel puhul ei saa igakord heast grupeerimisest juttugi olla. Ja kui kellelgi terve lehekülge ruumi käes ja teksti vähepoole, siis ta kas võtab hästi suured kirjad ehk koondab terve teksti õige väikestest kirjadest ruumi keskpaika, nii et teksti ümber laiad vabad ääred jäävad. Viimane ladumisviis on kohane ainult ajalehe kuulutuste juures. Just seal avaldab vaba lai ruum teiste kuulutuste kirju hulga seas mõju ja tõmbab lugeja tähelepanu oma peale. Ma soovitaksin teksti grupeerimist toimetada sarnaselt, nagu viisiks Inglise ja Ameerika ajakirjades. Seal leiab väga harva, et tekst on laotud üle terve kuulutuse laiuse. Tekst on jagatud mitmesse veergu, kuid mitte ühele laiustesse, vaid üks veergudest esineb niioelda peaveeruna. Ta on nii lai, et võtab oma alla umbes $\frac{3}{5}$ ruumist, laotud ühtlaselt, ilma et oleks osa sõnu rasvasemast kirjast. Kõik see, mis peaks kuulutuses välja paistma, on koondatud väikestesse tekstigruppidesse peaveeru kõrval ja keskpaias ehk kuulutuse nurkades. See on laotud kursiivist ehk poolrammusast kirjast, tihti veel vähemast, kui peaveerg. Kui terve külje jaoks teksti liig vähe, siis on see tekst laotud suuremast kirjast, ütleme tekstist ehk 2-cicerost, ja paigutatud rohkem serva poole. Vaba äärt täidavad mõned väikesed eraldusgrupid ülal ja all. Inglise kuulutuste tekst on jagatud peagrupis üksikuteks järkudeks, mis lahutatud üksteisest ühe- kuni kahe-cicero laiuste vahedega. See jaotamine annab enam ülevaatlikkust ja aitab teisest küljest, kui on palju ruumi, seda paremini jagada. Tähele panna on veel, et inglased kuulutustes initsiaale tarvitavad, paigutades selleks mõnda suurema kirja tähte. See pole meie oludes küll mitte väga soovitav, kuid mõnikord annab ta kuulutusele rohkem mitmekesisust. Siis veel kuulutuste raamidest. Harilikult arvaavad meie ladujad, et inglased peale joone- raamide muud ei tarvitagi. Kui hoolega tähele panna Inglise ajakirju, siis selgub, et inglased küll tarvitavad jooni rohkelt, kuid ühtlasi ka kergeid ornamendiraame ei põlga. Ka meie ladujad võiksid panna rohkem rõhku raami kerguse peale ja rasked raamid ära jätta, kus trükikoja ornamendivara seda vähegi lubab.

Tarvitajate- ühisus „OMA“

on suurem ja soliidsem ühis-
tegeline kaubamaja Tallinnas.
Koloniaal- ja delikatesskaubad,
maitseained, riide- ja saapakaup,
põletispuud, majapidamistarbed.
Kaubad kõrgemas väärtuses.
Hinnad võisilemata.

„Omasi“ ostes saa-
vutate kasu endale
ja ühiskonnale.

„Omasi“ ostes või-
maldale endile üks-
kord „Oma“ laualt
„Oma“ leiba süüa,
„Oma“ töökodadest
endid „Oma“ riie-
tega katta.

„Omasi“ ostes sun-
nite erakaupmehi
hindade mööduku-
sele.

„Oma“ kasu on teie
endi kasu.

Ärge ostke enne
mujalt, kui olete
„Oma“ kaupa vaa-
danud.

Astuge „OMA“ liikmeks.

A. BRANDMANN'I

VÄIKE
TARTU MNT.
No 4

KOMPVEKI- TÖÖSTUS

Soovitab tuntud hea-
duses kõige paremat

shokolaadi,

Kaupmeestele
protsendid

shokolaadi-

kompvekke,

marmelaadi,

biskviiti

A/S „MASSOPRODUKT“

Registreeritud
vabrikumärk

A.S.M.

Palume meie
väljapanekuid
näitusel tähele
panna

Hinnakirjad
nõudmise peale

Tallinnas, S. Tartu mnt. nr. 61-d, kõnetraat 18-96

Soovitab eelolevaks hooajaks süsti
Vabrik valmistab süsti 7-es mitmesugu-
ses tüübis. Aerud mitmesug. valikus

1924. a. hooaja uudis — kalaõngitsejatele, jahimeestele
ja turistidele:

Kortspaadid kokkupandavad, ker-
gesti transporteerita-
vad raudteevagunis, autol, jalgrattal, kannavad
kaht inimest, kaaluvad kõigest 45 naela

PÕHJA KINNITUSSELTS

Põhja Kinnitus-
selts kinnitab:

- 1) *kõiksugu hooneid, liikuvat varandust, kaupasid, vabrikuid tuleõnnetuste vastu;*
- 2) *kaupasid (transporte) merel, jõgedel ja maal;*
- 3) *veoabinõusid (kasko) tähtjaks ja üksikuteks reisideks;*
- 4) *kõiksugu väärtusi postisaadetustena — maal ja merel;*
- 5) *kõiksugu liikuvat varandust ja kaupasid murdvarguste vastu;*
- 6) *koduloomi — varguste, õnnetuste ja haiguste vastu;*
- 7) *reisijaid õnnetuste vastu;*
- 8) *autosid vigastuste vastu.*

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄNAV Nr. 20.
TELEFON 10-07. TELEGR. AADR. „PÕHJATULI“.
AGENDID IGAL POOL — MAAL JA LINNADES.

Kas on Teie varandus juba kinnitatud? Kui ei — tehke seda kohe. Meie kuuleme, näeme igapäev, kuidas tulekahjude ja teiste õnnetuste tagajärjel hulk inimesi äärmist puudust ja viletsust kannatavad, kuidas hulk õitsevaid majapidamisi rusudeks langevad. Ka Teid võib sama kohutav saatus iga silmapilk tabada; ainult kinnitus suudab Teid selle eest kaitsta. Pöörduge veel täna Põhja Kinnitusseltsi poole.

Iga kinnitusseltsi tugevus oleneb ära edasikinnitusest, s. o. kaasvastutajatest seltsidest. Põhja Kinnitusselts töötab tugevamate Inglismaa ja Skandinaavia kinnitusseltside kaasvastutusel, mille tõttu ta oma kinnitusvõtjatele kõige täielikumat kindlustust võib pakkuda.

KLISHEEDE KONTROLL.

E. ROOSIK.

Liig vähe tähelepanu väärrib kahjuks paljudes trükikodades klisheede alalhoidmine ja korraldus. Harilikult ei võeta klisheesid töötellijalt vastu võttes mitte küllalt põhjalikult nende kõlbulikkust silmitsemisele, kuna ometi edaspidiste pahanduste eest hoidmiseks tingimata tarvilik on omaniku tähelepanu iga vähema rikke peale juhtida. Tuleb ka selle eest hoolitseda, et klishee ühes töökojas olles mitte halvemasse seisukorda ei satuks, kui ta sinna äraandmisel oli. Tellijalt saadud klisheed on teatavas mõttes töökotta usaldatud varandus ja tuleb sellepärast nendega ka hoolikalt ja vastutavalt ümber käia. Kõigepealt tuleb neid oksideerumise eest kaitsta. Õieti ei tohi klisheed ilmaski lehelise ja veega kokku puutada, tulevad seega vormi seest enne pesemist kõrvaldada ja nende ase pime-materjaliga täita. Klishee pinda puhastatakse kõige kohasemalt bensiiniga, mis hoolikalt ja kaitsevalt sündigu. Enamasti aga lüüakse tülika klisheede väljavõtmise peale käega ja pestakse neid vormiga seltsis siiski lehelisega ning uhutakse veega üle. Olgu küll, et klisheed selle järel ka kohe vormist välja tõstetakse, pind riidelapiga hästi kuivaks pühitakse ja puualune ise põhjalikult ära kuivada lastakse, sellegi kiuste on tagajärjed meeltpahandavad. Puu paisub ja tõmbub kaardu, kuna klishee pinda tihti peale hävinemine tabab. Nimelt paigutatakse klisheed peale pesemist vormist väljavõtmisel mitu kihti ülestikku, kuna seda aga ei märgata, et ülemise kihhi väljanõrguv vesi alumise klishee pinna peale kogudes seal oksideerumisele alguse paneb.

Läbitrükitud ja puhastatud klisheed tulevad terpentiini sees ülessulatatud asfaltlakiga, millele eetrit ehk bensin hulka lisatud, üle võida ja paberisse pakkida. Võie laseb end jälle klisheede pealt kergesti bensini ehk terpentiini abil kõrvaldada. Asfaltlaki asemel pruugitakse ka rohkesti hapetevaba rasva, mis aga järeletegemisväärt ei ole, sest et rasv kauase seismise järele ära kuivab ja oksideerumist ei takista. Klisheede suurim vaenlane on niiskus, seepärast hoitagu nad kuivas kohas alal.

Sissepakitud klisheesid, millele äratõmme peale kleebitud, ei tohi isa-isade viisi järele

lihtsalt registreerimata kuhugile kasti ehk riiuli peale paigutada. Sest tullakse mõne aja pärast mingit klisheed tellija poolt tagasi nõudma, siis algab tüütu otsimine mööda urkaid ja kolkaid, enne kui ta üles leitakse. Halvemal juhtumisel ei leia äri oma viletsa korralduse juures küsitavat klisheed suurte kuhjadeni kogunute hulgast mitte nii kergesti üles ja selle omanik saab tihti vastuse, et otsitav klishee enam seal ei olla ja ta juba ammu ära viidud peab olema. Ja kuna töötellija oma nõudmises igakord ka mitte just kindel ei ole, pöörab ta sama küsimisega teise töökoja poole. Aga lõppude lõpuks selgub siiski hiljem, et klishee ometi uue nõudmise peale suurte pahandustega üles leitakse ja omanikule tagasi antakse. Misugust halba varju niisugused juhused äri nime peale heidavad, see olgu nimetamata.

Enamasti antakse klisheed omanikule tagasi kviitungi vastu, siiski tuleb aga ka kohti ette, kus sellela läbi aetakse, oma teguviisi selle peale põhjendades, et allkirjata võeti klishee vastu, las läheb ka sellela välja. Kviitung ise aga pistetakse orgi ehk haagi otsa, kus ta mõne aja seismise järele ühes pealekogunud tolmuga kas paberikorvi rändab ehk paremal juhtumisel kõrvalepandult alal hoitakse. Sarnasel alalhoidmisel ei ole tegelikult küll iseäralist kasutoovat mõtet. Sest pööratakse trükikoja poole mingi järelepärimisega juba äraviidud klishee asjus, kes ta vastu võtnud ja millal ta välja on antud, siis nõuab ühe üksiku kviitungi otsimine suure hulga seast tõesti pöörast aega. Siin on tarvis hoopis teist rada käia, tuleb luua süsteem, mille abil kergesti otsitavat klisheed üles leida kui ka muud asjasse puutuvaid teateid silmapilguga selgitada saaks.

Klisheede otstarbekohase korralduse juures tuleb kõigepealt vahet teha töötellijate päralt olevate ja nende vahel, mis töökoja omanduseks kuuluvad. Mõlemad seltsid hoitagu lahus alal sellekohastes kappides, mille soovitatavam kõrgus 140 sm. oleks. Sellesse kõrgusse mahub lahedasti 20 laegast ülestikku, missugused küllalt veel käepärased tarvitada on. Nimelt ulatab isegi ülemise laeka sisu selle poolenisti väljatõmbamise läbi üle vaadata ega ole tarvis seda täitsa välja tõsta.

Kapi laius oleneb sellest, mitu rida laekaid kõrvuti asetada soovitakse. Pruugitavam väline suurus laegastel oleks $60 \times 45 \times 4\frac{1}{2}$ sm. Töötellijate klisheede kapp leidku aset kontoris, kuna trükikoja klisheede oma ladumiskonda mahutatagu. Kahte paika asetus on tingitud sellest, et büroo alati, siit-sealt järelepärimata, võõraste klisheede suhtes teadja oleks. Tellijate laekad nummerdatakse järjekorra numbritega ära, kuna

aga samasse laekasse ja sama numbri alla paigutada on raskustega seotud, sest ta on kas juhtumisi palju suurem endisest ja seega ei mahu kuidagi selle asemele. Seepärast on sellest täiesti küll, kui kontrollkaart näitab, missugusest laekast otsitav klishee leida on. Iseasi on aga oma päralt olevate klisheedega. Seal on võimalus olemas neid järjekorras ära nummerdada ja kindel koht kätte anda. Isegi sel juhul pärivad nad oma endise

B		C				
Klishee omanik: <i>Aavik, Mart, Pärnus</i>						Klishee liik
Kujutus: <i>Firma märk</i>						2 j (2 värvi.)
Laeka №	Sissetuleku ja tarvituse kuupäev	Tarvituskoht	Tellimise №	Välja antud		Allkiri vastuvõtmisel ehk kaas- sedeli №
1	2	3	4	Kuup.	Kellele	7
3	1. 5. 24	<i>Kirjapoo</i>	1261	17. 5. 24	<i>Aaviku käsul</i>	<i>Kaassedeli nr. 793.</i>
2	14. 5. 24	<i>Arved</i>	1299		<i>„Ühiselu“ trükikojale</i>	
14	29. 5. 24	<i>„Ühiselult“ tagasi</i>	hoiule			
7	13. 6. 24	<i>Hinnakirjad</i>	1362	18. 6. 24	<i>Omanikule</i>	<i>M. Aavik.</i>
7	30. 6. 24	<i>Rekl.-kaardid</i>	1430	4. 9. 24	<i>Omanikule</i>	<i>Aaviku eest</i> <i>J. Saarmas.</i>
11	10. 10. 24	<i>Kirjapoo</i>	2505			
5	2. 12. 24	<i>Sissetulnud</i>	hoiule	15. 10. 24	<i>Omanikule</i>	<i>M. Aavik.</i>
	18. 12. 24	<i>Arved</i>	3196			

Näide 1. Töötellijate klisheede kontrollkaart.

töökoja laegaste eeskülge kinnitatakse nendes aset leiduvate klisheede numbrid, näit. 1—50, 51—100 jne. Kahesugune vahetegemine laegaste nummerdamisel oleneb asjaolust, et võõraid klisheesid ei varustata registreerimisel mitte järjekorra-numbritega ja seda nimelt selle tõttu, et nad kaua teatud laekas paika ei pea. Ja kui ta laekast kõrvaldatakse, siis antakse vabakssaanud ruumutele juuretulistele edasi. Uut juuretulistat

koha laekas tagasi, kui nad trükkimineku puhul sealt ajutiselt kõrvaldati.

Mõlemad, omad kui ka võõrad, klisheed vajavad oma korraspidamiseks kontrollkaarte, mille eesküljel registreeritakse kõik asjasse puutuvad teated (vaata näited 1 ja 2), kuna tagumise külje peale klishee äratõmme lisutakse. See äratõmme on selle tõttu tarvilik, et võidakse selgeks teha, kas nõuetav klishee nimelt õige on teiste sarnaste hulgas.

Litse tegemine võib äärmisel juhtumisel ka siis sündida, kui klisheed trükitakse. Et see tehe unustushõlma ei jääks, tehakse tööümbriku peale tähenduste lahtrisse vastav märkus, kus kontrollkaarti seks puhuks kontorist nõutada kästakse. Kaarti aga tööümbrikule kohe kaasa lisada, kui tellimine töösse antakse, ei ole soovitatav, sest siis jääks kontor pikaleveniva töö puhul kauemat aega ülevaatliku kontrollita. Kaartide kohasem suurus on 12×18 sm. ja neid hoitakse alal klisheekapi peal selle jaoks määratud

Tähestikkaardid võetakse painduvast ingliskartongist, kuna kontrollkaart ise õhukest postkartongist olla võib. Nende klisheede jaoks, mis suuremad kui ülalnimetatud kontrollikaart, tulevad kahe- ehk isegi neljakordse suurusega kaardid tarvitusele võtta, mida kokkumurdmise teel hariliseks kaustaks muudetakse, et võimalus oleks ka neid teiste hulka registratuurlaekasse paigutada (v. näited 3 ja 4).

Iga klishee saab omaette kontrollkaardi. Isegi sel juhul, kui üks klishee esineb kahes

Klishee	Nimetus: <i>Napoleon Bonaparte</i>	Klishee liik	
N ^o 197	Kujutus: <i>Näopilt</i>	1 v	
Sissetuleku ja tarvituse kuupäev	Tarvituskoht	Tellimise N ^o	M ä r k u s e d
15. 8. 23	Üleüldine ajalugu, Dr. K.O. Lindequist II osa	2602	Väljalaaenatud „Teatajale“ 23. 5. 24. Tagasi saadud 27. 5. 24.
7. 4. 24	„Agu“ nr. 13	—	

Näide 2. Trükkikoja pürrall olevate ehk oma kirjastuse klisheede kontrollkaart.

registreerimislaegastes tähestiku järele korraldatult. Võõraste klisheede registratuur vajab oma korrashoiuks kolme laegast, kuna omade jaoks kaht esimest laegast tarvis läheb. Kaardid ise sorteeritakse järgmiselt ära:

1. laeka: Läbitrükitud, s. o. töökojast kontori tagasi toodud ehk ka hoiule antud ja silmapilgul kapis aset leiduvad klisheed.
2. laeka: Töös olevad, s. o. veel tööruumides viibivad klisheed.
3. laeka: Tellijale ära antud klisheed.

eksemplaaris, antakse neile mõlematele iseisvad kaardid. Siis ei olene üks kaart teisest ega teki ühe klishee väljaandmisel mingit segadust, missugusse laekasse sel puhul kaart kuulaks. Iseasi on mitmevärviliste klisheede juures, seal märgitakse ühe kaardi peale ka kõik tema täiendusklisheed üles, sest et nad ühte kuuluvad ja koos ühe teraviku sünnitavad. Kaartidele tähendatakse klishee iga liikumine üles, nimelt vastuvõtmise ja väljaandmise kui ka iga üksiku tellimise kuupäevad, mil ta kuskil töös tarvi-

TALLINNA EESTI
KIRJASTUS-ÜHISUS

GRAAFIKATOOSTUS
PIKK T. 2. TELEFON 44-08

TALLINNA
TRÜKITÖÖLISTE
ÜHISUS

LAUPÄEVAL, 17. MAIL, 1924. AASTAL

TALLINNA JAHTKLUBI
RUUMES, RÜÜTLI T. 15

KONTSERT-BALL

T. T. Ü. MUUSIKARINGI HEAKS

TOO KORRALIK JA KIIRE

RAAMATUTRÜKK
KIVITRÜKK
OFFSETTRÜKK
ROTATSIOONTRÜKK
STEREOTÜÜPIA
TSINKOGRAAFIA
KÕITEKODA

HINNAD MÕÖDUKAD

L. L. K.-O. TRÜKK

EESKAVA: I.

1. El Capitan -- Marsch J. P. Sousa
 Marie-Henriette -- Overture L. Montagne
 T. T. Ü. keelpillide orkester
2. Lauljate käik W. Antonius
 Elu merel H. Kjeruff
 T. T. Ü. meeskoor, ls. Zanderi juhatusel
3. Kuradi tööd -- kontsert-polka Schmidt
 Trompeti-soolo, ls. J. Tõnukese
4. Su sinil silmad Drigo
 Hulk aastaid Sabinin
 Ma elan Merikanto
 Soprano-soolo, neli Kirkmann

EESKAVA: II.

5. Moderne Ballgespräche -- Fox-trott . W. Engel-Berger
 Ecstasy -- Valse Boston Sidney Baynes
 T. T. Ü. keelpillide orkester
6. Bertha Anderstein -- Polka-Mazurka J. Eberlein
 Die beiden kleinen Finken H. Killing
 Kallifoni-soolo, ls. A. Jürgenson
7. Menuett, Sinf. nr. 3. W. A. Mozart
 Marsch, op. 79 C. M. Weber
 T. T. Ü. keelpillide kvartett
8. Kevade laul H. Häser
 Enne ja nüüd Miina Hermann
 T. T. Ü. meeskoor, ls. Zanderi juhatusel
 Algus kell 1/9 õhtul -- Lõpp kell 3 öösel

TANTS

Amorl post, Illid, konfetti, serpentiin, märglmüük j. m.

TALLINNA EESTI
KIRJASTUS-ÜHISUS

GRAAFIKATOOSTUS
PIKK T. 2. TELEFON 44-08

TANTSUKAVA:

- I. Valse
Papillon-Polka
Pas-de-Quatre
Valse-Boston
- II. Valse des dames
Fox-trott
Cracovienne
One-step
- III. Valse
Shimmy-Fox
Rheinländer
Two-step
Valse

tatud. Töökoja ruumides rändamist, mil klishee ladumiskonnast trükkimiskonda ja sealt kontori ilmunud, ei ole tarvis üles tähendada.

Kontrollkaart täidetakse klishee vastuvõtmise ja töökotta edasiandmise silmapilgul. Täitmisele tulevad sel puhul esimeses joones ainult 2., 3. ja 4. lahter, ühtlasi ka klishee omaniku, klishee kujutuse ja liigi nimetused, kui need viimased varem tellimise juures juba üles ei ole märgitud. Peale täitmise asetatakse kaart teise laekasse, kuhu ta ka seniks püsima jääb, kuni klishee töökojas viibib.*) Läbitrükitud klishee ei lähe vormi sees uuesti ladumiskonda, vaid jääb masinatuppa, pealegi kõrvaldati ta enne pesemist märjakssaamise kaitseks sealt seest. Masinatoast aga rändab klishee peale sissepakkimist kohe tagasi kontoris. Sel puhul paigutatakse ka kontrollkaart teisest laekast esimesse ümber, sealjuures kaardile 1. lahtrisse märkust tehes, kuhu laekasse ta asetati. Nõuab nüüd töötarvitaja oma klisheed kätte, siis kantakse ka kaart esimesest laekast kolmandasse, kusjuures kaardi 5., 6. ja 7. lahter täidetakse. Tuuakse tellija poolt sama klishee uuesti trükikotta, siis otsitakse ka vastav kaart kolmandast laekast jälle esile uute märkuste tegemiste jaoks kui ka uute ringkäikude jätkamiseks ühest laekast teise.

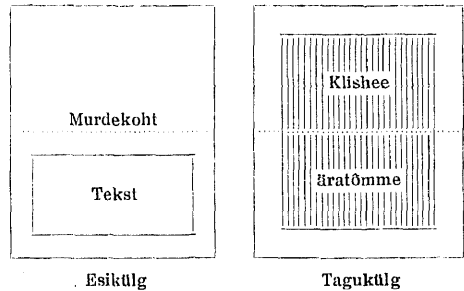
Kontrollkaardi täitmise hõlbustuseks on kasulik klisheede liigituste nimetusi lühenduste abil üles tähendada. Lühendused ise oleksid järgmised:

- v = võrksööde ehk a = autotüüp
- j = joonsööde (Strichätzung)
- p = puulõige
- st = stereotüüp
- g = galvaano
- vg = võrkgalvaano
- ig = joongalvaano
- pg = puulõikegalvaano

Teoste juures, mille klisheesid mujal üksikult tarvitada ei saa, kui ikka täies koosseisus sama raamatu uue trüki juures (näit.

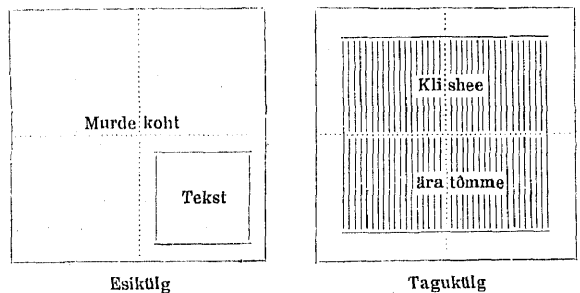
*) Loomulikult sulab enamasti mõlema tehte — klishee vastuvõtmise ja tellimise enese äraandmise — aeg ühe kuupäeva peale, mida ka kaardile ühendatult sisse kantakse (näide 1, esimene sissekanne). Brandlistel juhtumistel tuleb ka seda ette, et klishee mõni aeg varem, enne töö tellimist ära antakse. Sel puhul tehakse kaardile 1., 2., 3. ja 4. lahtrisse vastavad märkused hoiulevõtte suhtes (näide 1, seitsmes sissekanne) ja paigutatakse ta siis esimesse laeka, kuna klishee kaardil lühendatud kohta rändab.

„Füüsika“, „Algebra“ jne.), võib üht kaarti kõigi nende klisheede jaoks ühiselt pruukida. Loomulikult ei saa aga sel juhul siis klisheedest äratõmbeid kuidagi ühe kaardi peale mahutada. Kõige kohasemalt talitatakse sarnaste teoste juures, kui klisheedest äratõmbeid tehakse üksikute kirjutuspaberi lehtede ühe poole peale ja sellel arvul neid sinna paigutatakse, kui palju peale mahub. Äratõmmetel olevad üksikud pildid nummerdatakse kahe nummeratsiooni abil ära. Esimene neist näitab

Näide 3. Kahekordse suurusega kontrollkaart.

asjaomase raamatu järjekorra numbrit, kuna teine klishee asukoha numbrit kujutab. Need äratõmbed kogutakse siis kokku ühte ümbrikusse, mille suurus ja esiküljel olev tekst kontrollkaardiga ühtlane oleks. Sar-

Näide 4. Neljakordse suurusega kontrollkaart.

nase korraldusega hoitakse kokku hulk ajakulu, mis üksikute kaartide täitmine nõuaks, kuna see nüüd ühe korraga sünnib. Iseasi on aga teoste juures, mille klisheesid ühel ehk teisel juhul üksikult pruukida võib (näit. „Ajalugu“). Siin on tarvilik iga klishee omaette kaardile registreerida. Samuti ei ole ka ajakirjade klisheede numbrite järele kokku koondamine ümbrikkudesse samal põhjusel kohane. Näiteks oletame K. Pätsi pildi uuesti trükkimist ühe tähtpäeva puhul, mis omal ajal juba „Aos“ ilmunud.

Kuidas seda nüüd hõlpsam üles leida? Kui iga „Ao“ numbri klishee äratõmbed on oma ette ümbrikkudesse korraldatud, siis oleks selle ülesleidmine väga raskendatud. Sest kõigepealt tuleb terve aastakäik „Agu“ läbi sorida, ennem kui teada saadakse, mis-suguses numbris ta just ilmus, siis vast alles leitakse ka klishee asupaik kätte. Hoopis kergendatud on aga üksiku kontrollkaardi järele otsimine, sest loomulikult on kaart paigutatud P tähe alla ja selle järele saadakse klishee silmapilguga kätte.

Suuremale kirjastus-ettevõttele on sünnis omi ajakirjade klisheesid gruppidesse jaotada. Sel kombel tekiks „Maastikkude“, „Linna-vaadete“, „Päevasündmuste“, „Näopiltide“, „Tehnika“, „Arstiteaduse“, „Spordi“, „Nalja“ jne. grupid. Iga grupp vajab oma kontroll-

kaartidele iseseisvaid registreerimislaekaid, kuna kaardid iga grupi juures erivärvilised oleksid. Sarnane seade lihtsustab korrashoidu märksa, nimelt kui seda meele tule-tame, et suurettevõtetes koguneks iga tähe alla aastate jooksul sajad ehk isegi tuhanded kaardid, mille hulgast ühe ülesleidmine ras-kendatud, kui ülalnimetatud gruppidesse jao-tust ei oleks. Ainult läbitrükitud klisheede kaardid tarvitsevad iga grupi jaoks omaette laekaid, kuna töösolevaid läbisegi üldisesse laekasse mahutada võib, kust neid oma lahku-minevate värvide tõttu kergesti üles leitakse.

Nii kui ülalkirjeldatust selgub, saadakse kaunis lihtsate abinõudega klisheede prakti-list korrashoidu teostada. Selleks on aga peaasjalikult head tahtmist ja punktipealsust tarvis.

TEHNILISED MÄRKUSED

ILUTÄHTEDE PAIGUTAMISEST.

Need ilutähed, mis kindla nelinurgaga pii-ratud, ei tekita mingit raskust ega peamurd-mist ladujale. Iseasi on nendega, mis vabad pealesunnitud nelinurgast ja mis enese kuju poolest ka kindlat nelinurka ei anna, nagu V, W ja ümmargused tähed, nagu O, Q. Kui V ehk W paigutada nii, et pahempoolne terav nurk lehekülje servaga ühte joone tuleb, siis näib, nagu puuduks midagi; seda

Wõib olla, oleme meie oma offset-litograafia trükitöö üksikasjade kirjeldusega liig kaugele eda-

Wõib olla, oleme meie oma offset-litograafia trükitöö üksikasjade kirjeldusega liig kaugele

Wõib olla, oleme meie oma offset-litograafia trükitöö üksikasjade kirjeldusega liig kaugele

Offset-töö on, seda või-me siin õelda, see, mida tähendab ta ingliskeelne nimi, nimelt plaa-

muljet avaldab vaheruum, mis üle jääb ilu-tähe kahelt poolt. Sellepärast on soovitav W ehk V nii paigutada, et ots ulataks lehe-külje servast väljapoole. Sama hästi mõjub, kui ülalnimetatud tähed paigutatakse nii, et alumine terav ots lehekülje servaga ühte

joone tuleks, ja esimene vildak joon vabalt välja ulataks. Ka ümmargused tähed tuleksid nii paigutada, et osa kumerust väljapoole lehekülje serva ulataks.

KUIDAS PAIGUTADA MÕNDA ILUSTUST.

Tihti leidub mõnel tiitlil ehk leheküljel lõpu-vinjetina mõnda õit, lehte või tulelonti, mis paigutatud pahempidi, s. o. ülemine ots all.

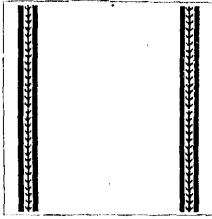

Viimast vinjetti leiab tihti kolmnurk-ladu lõ-pul. Kõigi sarnaste vinjettide tarvitamine ülaltoodud viisil on vale, ja iga laduja peaks vinjettide tarvitamise puhul lähemalt järele mõtlema, kuidas õigus on neid ladusse paigutada. Peaks meeles pidama, et lill ei õitse õis allapoole ja tuleleek kisub ka ikka ülespoole.

RAAMI ABIL KAUSTA PARANDAMINE.

Tihti tuleb ette, kas selle läbi, et paberit kokku hoida ehk olemasolevaid servi ära kasutada, et mõne aktsidentstöö kaust väga

neljakandiliseks kujuneb. Kui tellija kindlasti ette ära ei määra, et kõnesolev töö peab olema raamita, ehk raam pole ette ära määratud, siis võib laduja kausta sellega kergesti parandada optiliselt, kui ta laob raami ainult külgede peale, ja ülevalt ning alt ruumi vabaks jätab. Ning see raam peab olema õige raske ja silmapaistev. Vaataja silm peatub raamil ja sellest piiratud paberipinnal, mis raami tõttu kena pikliku kuju omandab, kuna väljaspool raami olev paber oma mõju kaotab.

PÜSTITUSKIRJADE HOIDMISEST.

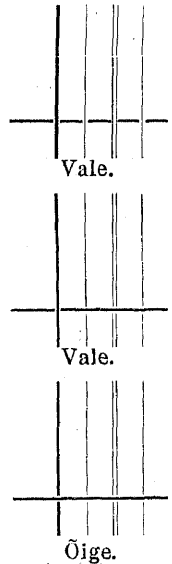
Tihti näeb ladujat ärapaneku puhul püstituskirja (Steckschriften) kastides mahalangenud tähti naaskliotsaga üles upitamas. Olgugi et naaskel ei teeks viga, kui tema abil tähti üles tõsta põhjapidi, kuid kes paneb rõhku selle peale harilikult, kumba otsapidi keegi neid tõstab. Tähe pildile on aga naaskliga tõstmine, mille juures tähe pilt paratamatult ära rikutakse, hävitav. Korralik laduja peaks hoidma püstituskirja ärapanekuks puupulga alaliselt käepärast. Mitmetel ladujatel on viisiks ärapandava tähe alumise otsaga täherea vahele kastis ruumi uuristada. See on väga hädaohtlik tähtede, mille kallal see uuristamise operatsioon sünnib, sest tähe

jalg jätab nende pildile kriimustused, mille suurus ja silmapaistvus oleneb sellest, kui suure jõuga seda uuristustööd tehakse. Lõpuks tuleks meeles pidada, et ladumine pintsettide abil, mis mitmel viisiks, samuti hädaohtlik on. Pintseti võimaliku libisemise puhul üle tähe serva ei pääse viimane rikumise eest.

ÕIGE SUMMAJOON.

Ehk küll peaks arvama, et igal ladujal on teada, et summajoon peab läbi lõikama tabeli püstjooned, leidub siiski küllalt juhtumisi, kus püstjooned jagamatud ja summajoon jagatud.

Olgu sellega meeles tuletatud ja nende tähelepanu, kellele see teadmata, selle peale juhitud, et summajoon ei kõlba jagada, vaid ta peab jagamatu olema ja läbi lõikama tabeli püstjooned. Niisama on paljudel viisiks summajoon tervena laduda tabeli kitsamate lahtrite vahel, kuid esimese jämeda joonega, mis lahutab teksti arvudest, ometi seda katkestada. Ka see on vale. Lõpuks tuleks veel meeles pidada, et summajoon vähemalt 1 cicero üle ulataks sõnast „Summa“ ehk „Ülekanne“, mis harilikult sellele joonele järgneb.

Lihfladu on kirjaladumise kunsti põhi.

Sellepärast:

Kes ei suuda
lihtsat raamatu lehekülge korralikult
valmis teha, s. t. reeglipära-
selt laduda, ridasid hoolsalt
sulgeda, sellele määratud
mõõtu punkti peal-
selt anda, sellest
ei saa ilalgi
aktsidents-
ladujat.

MITMESUGUSED TEATED

RIIGI KUNSTTÖÖSTUSKOOLI JUURES OLEV TRÜKITÖÖSTUSKLASS.

Läinud aasta oktoobrikuul sai E. G. ja R. E. Ü. juhatus riigi kunsttööstuskooli direksioonilt järgmisesulise teadaande:

Riigi kunsttööstuskooli juures töötavate õppetöökodade hulgas on asutatud enam-vähem kõigi tarviliste masinate ja sisseseadega graafika, trükitööstuse, litograafia ja papitööstuse õppetöökodad, s. o. kolmeaastase kursusega oskuskoolid. Peale selle on kooli juures korralikud ruumid ettelugemiste, vabajoonistuse ja kompositsiooni tarvis ning tarvitada kõiksugused õppeabinõud ühes kunstiväärtuslise raamatukoguga. Litograafia ja trükitööstuse kunstilise külje eest hoolitsevad vastava kunsti ja tehnilise haridusega graafika ja litograafia eriteadlased. Lääne-Euroopa riikides, kus kunsttööstuse koolide juures õppetöökodad on, kasutatakse neid väga hea eduga selleks, et käima panna lühikesajalisi ehk perioodilisi oskuskursusi, kus praktilises elus vastaval erialal töötajad oma teadmisi ja oskust võiksid täiendada. Riigi kunsttööstuskooli juhatus on analoogiliselt otsustanud ka oma õppetöökodade juures korraldada täienduskursusi praktiliseerivatele trükitööliste ja raamatukõitjatele, mis esialgul alljärgneva õppekava järele tegevust alustavad:

Õppeainete nimetus	Eelkursus				Meistrite kursus	
	I aasta		II aasta		III aasta	
	I p. a.	II p. a.	I p. a.	II p. a.	I p. a.	II p. a.
Praktika (ladumine ja trükkimine) . . .	6	6	6	6	4	4
Joonistus ja joonestus . . .	2	2	2	2	2	2
Kompositsioon . . .	—	—	2	2	2	2
Stiilõpetus . . .	—	—	1	1	2	2
Trükiainete tehnoloogia . . .	—	—	1	1	1	1
Kutseajalugu . . .	—	—	—	—	1	1
Kodanikuteadus (tervishoid), seaduse-tundmine . . .	—	—	1	1	1	1
Rehkendus ja raamatupidamine . . .	2*	2*	1	1	1	1
Eesti keel . . .	2	2	2	2	2	2
Võõraskeel . . .	2	2	2	2	2	2
Tundide üldarv	14	14	18	18	18	18

*) Soovikorral võib tundsid nii korraldada, et üks tund rehkendust ja teine tund Vene keelt õpetatakse.

Eelkursuse I õppeaasta tunniplaan.

Kella-aeg	Esmaspäev	Teisipäev	Kesknelal	Neljapäev	Reede
6—7	Töö praktika	Joonistamine N y m a n	Saksa keel Villemson	Aritmeetika	Eesti keel Koljo
7—8	Töö praktika	Joonistamine N y m a n	Töö praktika	Töö praktika	Eesti keel Koljo
8—9	Aritmeetika	Saksa keel Villemson	Töö praktika	Töö praktika	—

KIRJAVAHEMÄRKIDE ARENEMINE. *)

Mis ajast kirjavahemärgid pärit, on sama raske ütelda, kui täpselt kirjamärkidegi vanadust ära määrata. Juba Aleksander Suure õpetaja Aristoteles kõneleb vahemärkide tarvitamisest kui vanast pruugist. Nii on siis kindel, et kirjavahemärgid kaunis vana algupäraga on.

Greeklaste ja roomlaste juures ei olnud vahemärgid veel mingisuguste lausete ja lauseosade üks teisest lahutamiseks, nagu nüüd. Neid tarvitati vabalt, kui neid üldse tarvitati. Suuremalt osalt saadi aga nendeta läbi.

Keskajal suurenes vahemärkide tarvitamine. Ent süsteemi polnud selles siiski. Tihti tarvitati vahemärke nii palju, et kiri sellest koguni kirjaks muutus. Suurema reeglipärasuse omandas vahemärkide tarvitamine ainult siis, kui trükitud raamatud ilmuma hakkasid.

Esialgul vahemärkide äratähendamiseks erilist märki ei tuntud. Oli tarvis kõne pausi kirjas ära märkida, siis jäeti selleks kahele üksteisele järgne-

*) „Esmaspäev“ nr. 4 — 1924

vale sõnale pikem vahe. Kuid sarnane vahe tehti mõni kord ka sõna keskpaigas. Karl Suure ajal tarvitati peale sõnavahede lauseosade üksteisest lahutamiseks veel suuri tähti. Suur täht kirjutati kohe sõna algul, mis vahele järgnes.

Selle vahe järele, kahe sõna vahel, võime kõige vanemaks ja tarvitavamaks vahemärgiks lugeda punkti. Tema asetamise kohta annab Donatus 354. a. p. K. isegi reegli. Punkti ei asetatud siis mitte joone peale nagu nüüd, vaid tublisti kõrgemale. Tähtsamates dokumentides pandi sageli ühe punkti asemel kaks, kolm ja isegi neli punkti. Hiljem täidavad punkti ülesandeid juba püstjooned, ristid, kolm- ning nelinurgad, tärnikesed jne. Sarnaste lõppmärkide ajajärk kestis 9—12. aastasajani.

13. aastasajal ilmus uue vahemärgina kaldjoon. Osalt astus ta punkti asemele, osalt ka mujale, kuhu enne vahemärki ei asetatud, kuni ta 16. aastasajal kommaks muutus.

Üksikuid küsimusmärke leiame juba 7. aastasaja käsikirjades, kuid praeguse küsimusmärgiga on temal võrdlemisi vähe ühist. Klambrid on aga hilisemat algupära, umbes 15. aastasajast.

Sõnade poolitamise- või ülekan demärke me vanemates käsikirjades ei leia. Kirjutajad püüdsid suuremalt jaolt sarnastest juhustest hoiduda ja kui sõna poolitamine rea lõpul mõõdapääsmatu oli, siis ei tähendatud seda mingi märgiga. 11. aastasajal ilmub ühekordne poolitamismärk, 14. aastasajal kahekordne. Kuid siiski ei leidnud see märk reeglipärasest tarvitamist; püüti võimalikult tema tarvitamisest hoiduda. Kõik teised vähem tähtsamad märgid on hilisema aja sünnitused.

VISIITKAARTIDE AJALOOST.

Meie ajal on visiitkaardid enam-vähem kõrvalisteks asjadeks jäänud. Kuid mõnikümme aastat tagasi ei võinud korralik inimene ilma nende pakita

taskus kodunt väljagi minna. Oli inimesi, kel muud paremat teha polnud, kui tuttavate seas nimekaarte pakkide viisi laiali jagada.

Oma arenemise kõrgemale tipule jõudsid visiitkaardid küll Inglismaal, kus ära määratud igaks teatavaks juhtumiseks oma erikaardi vormid. Vallalised pidid tarvitama näiteks teistmoodi nimekaarte kui abielusolevad jne.

170 aastat tagasi tarvitati visiitide juures harilikke mängukaarte, milliste tagaküljele nimi kirjutati ja siis kaart teenija kätte anti. See mood oli alguse saanud Prantsusmaalt, sest sarnaseid visiite hüüti „visites en blanc“. Hiljem jäi mängukaart ebakohaseks. Siis hakati eri nimekaarte valmistama, mida ilustati lossivaremetega, tornide, maakohtade ja muuga. Algul kirjutati nimi pärastpoole lasti trükkida. Siis läksid jälle mitmesugused asjad moodi. Nii laskis B. Canova oma nimekaartidele kinnitada tahumata marmoritükikesi, Reynolds tellis kaardid kuulsa vasksepa juures jne.

18. aastasaja lõpul võeti Inglise aadeli poolt tarvitusele väikesed visiitkaardid, mis Inglismaal veel nüüdki vastavad heatooni nõuetele. Omal ajal kaeti nad mitmesuguste piltide ja joonistustega.

Krahv Covper on järele jätnud visiitkaardi, mille ühel äärel lillekimbu peal seisab „Krahv Covper“, teisel — punase ja kollase tindiga kirjutatud „Milord Covper“. Ühes nurgas on kuldkonn; teises lendab kull, kellel noka vahel lint järgmiste aunimedega: „Loid prints de Covper“.

Keskmine seisus leppis muidugi vähemaga. Nimekaartidel olid lugupeetud näiteks verstakivid põõsa all. Nimi seisis kiviloleval tahvil. Palju tarvitati ka Rooma kolosseumi, templiastmeid, hunti Roomuluse ja Reemulusega jne. — 19. aastasajal armastati liigutavaid embleeme, nagu hauakive, pärgi ja muud sarnast. Selte järele kirjutati hilisem mood ette võimalikult lihtsad visiitkaardid, mis meie päevini tarvitusele jäänud.

E. Isoki linollõige „Eesti Graafikale“.

Tähelepanu!!

Kõik paberitööstused, laske oma masinanoad automaatilisel teritamismasinal teritada

A. M. Wisniewsky

juures

Tallinn, V. Viru tänav 13,
hoovi peal.

Garanteeritud laitmata ja rutuline teritamine. Soovikorral võib tellija sealsamas tööd oodata.

Aktsia-selts

Tallinna paberivabrik

E. I. Johanson,

asukoht Tallinnas,
Maakri tän. nr. 27.

Valmistab igasugust paberit,
ladus on saadaval igal ajal:

kirjutuspaber, postpaber, postkartong, trükkpaber, ajalehepaber, rotatsioonpaber, pakkimispaber, mündstükipaber, värviline albumpaber, joonistuspaber jne.

K/M G. PIHLAKAS & POJAD

TALLINNAS, JAANI TÄN. NR. 6, TEL. 4-79

müüb suurel ja väikesel arvul trükkikodadele ja igale tarvitajale igaselti

PABERIT:

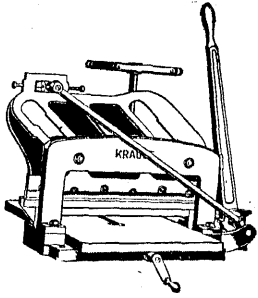
kirjutus, post, kontsept, trüki, album jne.

Oma kirjaümbrikutehases valmistatud suures valikus

ÜMBRIKKE

MEIE KOITMISTOOKODA

valmistab kiirelt ja korralikult mõõdukate hindadega kõiksugu kõiimistöid

Värvipaberid
 Keitmistöökojad
 Paberivabrikud - Kaitongitööstused - Töökajad
 insener *A. M. Wisniewsky*, Tallinn

Heftimisetrast
 Trükkikajad

müüb igasugu masinaid ja aparate.
 Ladust: vana tulu t. 13. korril, Telefon 10-88
 Büroo : Maakri tän. 22-9 " 20-09

Färgmiste vabrikute peaesitaja Balti riikides:
Karl Krause & S Leipziger
 Kiirpressid Bohn ja Herber, Wärsburg
 Fagenbergwerke & S Düsseldorf

KIRJAD JA ILUSTUSED

VASK- JA TÄITEMATERJAAL
 RAAMATUTRÜKI KIIRPRESSID
 TIIGELPRESSID
 BOSTONPRESSID
 ÄRATÖMBEPRESSID

AKTIENGESELLSCHAFT
 FÜR SCHRIFTGIESSEREI UND
 MASCHINENBAU
 OFFENBACH A. MAIN

**J. G.
 SCHELTER &
 GIESECKE
 LEIPZIG**

RAAMATUTRÜKI
 MASINAD JA KIRJAD

ESITAJA EESTIS:
A. REUTER
 TALLINN, PIKK TÄN. 58,
 TELEFON 24-80

Eesti Graafika

Eesti Graafikakunsti kuukiri ja Eesti Graafika- ja Raamatuköitmistööstuse Ettevõtjate Ühingu häälekandja.

Alates teist aastakäiku, seab „Eesti Graafika“ omale eesmärgiks meie trükitehnika tõstmiseks kõigiti kaasa aidata, tuues selleks õpetlikke näpunäiteid algajale ja edasijõudnuile. Toob ülevaateid Eesti ja teiste maade trüki- ja köitmistöösturite elust ja tegevusest ning on valvel meie trükistööstuse huvide kaitseks. Toob kaasannetena Eesti trükistööstuse paremaid saavutusi, mis eeskujuks õppijaile ja äritutvustamiseks kaasapanevale ettevõttele.

Eesti Graafika

ilmub 1924. aastal iga kahe kuu tagant.

Tellimise hinnad:

1/12 aastas Emk. 300.—, postiga Emk. 330.—
 1/6 " " 150.—, " " 165.—
 Väljamaale 1/12 aastas Emk. 360.—
 Üksik number Emk. 50.—

Kuulutuste hinnad:

Teksti taga 1/12 lhk. Emk. 3000.—
 1/6 " " 1500.—
 1/4 " " 750.—
 Kohaotsimised ja -pakkum. Emk. 3.—mim.

„Eesti Graafika“ üksikuid numbrid müüvad: Tallinnas: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse raamatukauplus, Jaani t. 6; G. Pihlakas'e rmtkpl., Jaani t. 6; Rahvaülikooli rmtkpl., S. Karja t. 23; Kluge & Ströhm'i rmtkpl., Pikk t. 9; Tartus: K.-ü. „Loodus“, Rüütli t. 9; Narvas: „Vironia“ rmtkpl., Suur t. 11. — Ajakirja „Eesti Graafika“ tellimise aadress, kuhu poole ka kaastöö ja kaasannete asjus pöörda tuleb: Tallinn, Pikk tän. 2.

